

ULOGA VARAŽDINSKIH BAROKNIH VEČERI U PROMOCIJI GRADITELJSKE I LIKOVNE BAŠTINE U HRVATSKOJ I ŠIRE TE NJEZINOJ OBNOVI

Autorica u ovom radu analizira načine na koji Varaždinske barokne večeri promoviraju graditeljsku i likovnu baštinu u Hrvatskoj i šire, te njezinu obnovu. Nakon kratkoga uvoda o samome festivalu, autorica objašnjava kako graditeljska baština ima ulogu izvedbenoga prostora u kojem se održava glazbeni program festivala, daje mnogobrojne primjere vizualnoga identiteta festivala u kojem su preuzeti elementi umjetničke baštine koju festival promovira, te donosi primjere na koje je načine festival podizao svijest publike i ljudi o potrebi zaštite i obnove graditeljske i likovne baštine.¹

UMJESTO UVODA: SINERGIJA GLAZBE I UMJETNOSTI

Neprekinutih četrdeset i pet godišta održavanja glazbeno-scenskoga festivala Varaždinskih baroknih večeri izražava htjenje njegovih osnivača za poticanjem, održavanjem i širenjem glazbene umjetnosti publici u Varaždinu, varaždinskome kraju, sjevernoj Hrvatskoj, Europi i svijetu. Glazbenim i popratnim programima publici je približavao varaždinsku povijest, glazbenu umjetnost, graditeljsku i likovnu umjetnost, te prirodna i turistička bogatstva varaždinskoga kraja. U svojoj početnoj godini priređivači VBV-a obrazložili su htjenje za pokretanjem, tada, lokalne glazbene manifestacije: „Bogata povijesna i kulturna baština Varaždina,

¹ Kako bi se razlikovali od glazbene, u radu se koristi termin graditeljska i likovna umjetnost i baština. Na korekturi ovoga rada autorica Ana Kaniški srdačno zahvaljuje gđi. Dragici Vitez, tajnici Varaždinskih baroknih večeri.

našega najstarijeg grada u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, bremenita je povijesnim spomenicima kulturnih epoha i stilova unutar gotovo hiljadu godina [...] da bi u doba baroka doživjela svoj najveći procvat“. Nastavili su osvrtnom na dugu tradiciju održavanja kazališnih i glazbenih priredbi u gradu Varaždinu, njegovim palačama i crkvama, te dodali da se na njoj gradila i razvila današnja Glazbena škola. Zaključili su: „To je bio i poticaj da je Varaždin odlučio pokrenuti ovu ozbiljnu glazbenu manifestaciju, a prostori za izvedbu kao i cijela arhitektura ovoga grada uputili su na glazbeni barok. Varaždinske barokne večeri treba da postanu stalna tradicionalna glazbena manifestacija koja će svake jeseni okupljati niz istaknutih stolista kao i izvođačke sastave ne samo iz zemlje, nego i iz svijeta“.² Spomenici baroknoga graditeljstva u Varaždinu utjecali su na odabir barokne glazbe kao okosnice izvedbi festivala, a festival je odabirom izvedbenih prostora iz različitih umjetničkih epoha promicao i umjetničku baštinu varaždinskoga kraja. Kasnije i hrvatsku, kad je izvedbenim prostorima i nebrojenim suradnicima, dobrim glasom i ugledom, prerastao lokalno ishodište i zakoračio k statusu međunarodno prepoznatoga i cijenjenoga festivala.

Ideja o povezivanju umjetničke i glazbene baštine grada Varaždina nalazi se i u ishodištima samoga festivala, u sporadičnim glazbenim događajima priređivanim desetljećima prije njegova osnutka. Osvrćući se na ishodišta, Dada Ruža [2010.] istaknula je da su prva ostvarenja, potaknuta naporima Krešimira Filića, bili predstava *Baron Tamburlanović* održana u dvorištu renesansnoga dvorca Stari grad 1954. godine i koncerti u istom dvorištu i predstave u zgradi kazališta, koji su bili održani od 14. do 20. kolovoza 1955. godine.³ Ta su ishodišta indikativna u ideji da se festivalski program izvodi u najreprezentativnijim prostorima u Varaždinu. O toj sinergiji glazbene i umjetničke baštine u osnutku Varaždinskih baroknih večeri, Zdenka Weber [1998.] je zabilježila: „Nije nimalo čudno da su barokne vizure grada Varaždina potakle ideju o organiziranju upravo baroknih glazbenih svečanosti. Postojanost arhitekture dobila je tako i svoje ›povijesno ozvučenje‹“.⁴ Glazba baroknoga razdoblja u početku se širila Starim gradom, varaždinskom katedralom i kazalištem. S vremenom se proširila na druge ključne spomenike graditeljske baštine Varaždina, varaždinskoga kraja i naposljetku, u današnje doba, u spomenike svjetske baštine. Prisutnost festivala u njima, veže se uz održavanje glazbenoga programa. Popratni pak program čini pregršt sa-

² *Varaždinske barokne večeri: 1-3. listopada 1971., s. n., Varaždin, 1971., nepaginirano. Arhiva Varaždinskih baroknih večeri (dalje Arhiva VBV-a).*

³ Dada RUŽA, „Varaždinske barokne večeri u zamislama i ostvarenjima svojih začetnika“, *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 20/2010., 20, 22.

⁴ Zdenka WEBER, „Varaždinske barokne večeri – sličnost i razlike sa svečanostima barokne glazbe u Njemačkoj“, *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 10-11/1998., 226.

držaja: kazališne priredbe, promocije nosača zvuka, priredbe književnih večeri i promocije književnih djela, izložbe, znanstveni skupovi i okrugli stolovi, gastronomska ponuda (barokna kuhinja) i uređivanje grada (urbanističkih točaka) cvijećem i izložbe cvijeća. Dio programa je popraćen od strane medija uključujući izravnim prijenosom HRT-a (službeno otvorenje festivala i izložbe). Svojim glazbenim i ujedno popratnim programom koji se odvija(o) u spomenicima kulture festival promiče umjetničku baštinu. Slijede primjeri promicanja baštine temeljeni na istraživanju arhiva VBV-a (pozivnica, plakata, programskih knjižica, diskografije, fotografskih albuma), kataloga izložaba, zbornika znanstvenih skupova i okruglih stolova, te novinskih članaka, muzejske i knjižnične građe.

GRADITELJSKA BAŠTINA U ULOZI IZVEDBENOGA PROSTORA

Izravni način kojim Varaždinske barokne večeri promiču graditeljsku i likovnu baštinu Varaždina, ali i varaždinskoga kraja, sjeverne Hrvatske i Europe je održavanje, prvenstveno, glazbenih priredbi u pojedinim spomenicima kulture navedenih područja. Glazbenom programu pridružuju se i aspekti popratnoga programa koji zahtijevaju održavanje u višestoljetnoj spomeničkoj baštini. Graditeljska baština ima ulogu izvedbenoga prostora koji svojim prostranošću može prihvatiti određeni broj posjetitelja festivala i svojom arhitekturom i graditeljskim značajkama može omogućiti kvalitetno ozvučenje. Ta se baština odlikuje stilskim značajkama umjetničkog razdoblja koje se nerijetko podudara glazbenom razdoblju u kojem je nastala pojedina glazba namijenjena izvođenju na festivalu: barokna se glazba nerijetko izvodi u baroknoj graditeljskoj baštini, kojoj se ujedno i pridružuje graditeljska baština iz razdoblja gotike, renesanse, rokokoja, klasicizma, historicizma, secesije i XX. stoljeća. Riječ je o pregršt crkvenih spomenika poput katedrala, župnih crkava i filijalnih kapela, svjetovnih spomenika poput dvoraca i palača, muzeja i galerija, industrijskih objekata i industrijskih postrojenja, hotelijerskih i ugostiteljskih objekata, te sportskih dvorana, groblja, urbanističkih točaka (ulica i trgova). Pregled programskih knjižica godišta festivala koje bilježe mjesta održavanja programa daje na uvid popis graditeljske baštine u kojem su se održavale priredbe. Na temelju toga može se razlučiti i „prostorno“ širenje festivala na „karti“ umjetničke baštine varaždinskoga kraja, Hrvatske i Europe tijekom razdoblja od četrdeset i pet godina postojanja festivala (Tablica 1-4.).

Tablica 1. Lokacije održavanja Varaždinskih baroknih večeri
 1971. – 2015. godine: Grad Varaždin

LOKACIJA ODRŽAVANJA	GODINA ODRŽAVANJA	BR/45 ⁵
sakralne građevine		
Katedrala Uznesenja BDM na Nebo (Isusovačka crkva / crkva sv. Marije Čazmansko-varaždinskoga zbornog kaptola Svetoga Duha), isusovački samostan (Fakultet organizacije i informatike)	1971., 1972., 1974.–1987., 1989.–2015.	43
Franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja	1973., 1974., 1988., 1991., 2000.–2002., 2007.–2015.	16
Crkva sv. Florijana	1996.–2003., 2014., 2015.	10
Župna crkva sv. Nikole	2000., 2001., 2004., 2006.–2015.	13
Uršulinski samostan i crkva Rođenja Isusova	2005., 2008.–2015.	8
Ordinarijat Varaždinske biskupije	1999.	1
muzejsko-galerijski prostori		
Gradski muzej Varaždin	1971., 1972., 1974.–1979., 1981.–1990., 1992.–2015.	42
Kulturnopovijesni odjel: dvorac Stari grad	1971., 1977., 1979., 1982., 1989., 1990., 1994., 1997., 1999.–2002., 2004.–2009., 2014., 2015.	20
Kulturnopovijesni odjel: dvorac Stari grad, barokna soba	2003., 2007.–2010., 2013., 2014.	7
Kulturnopovijesni odjel: dvorac Stari grad, cehovska soba	1979.	1
Kulturnopovijesni odjel: dvorac Stari grad, gotička kula	1977.–1979., 2002.	4
Kulturnopovijesni odjel: dvorac Stari grad, kapela Erdödy	2007.–2010., 2012., 2014.	6
Kulturnopovijesni odjel: dvorac Stari grad, renesansna soba	1975., 1976., 2002., 2003., 2010.–2013.	8
Galerija starih i novih majstora: palača Sermage-Prassinsky	1972., 1974., 1976.–1979., 1981., 1983.–1990., 1992.–1994., 1998.–2001., 2003.–2006., 2008., 2010.–2014.	32
Povijesni odjel: danas u palači Herzer	2009.–2015.	7

⁵ Broj godina tijekom kojih su na navedenim lokacijama ili u spomenicima održavani programi VBV-a.

Povijesni odjel: nekad u Ordinarijatu Varaždinske biskupije	1992.–1996.	5
Galerija „Doraart“	1992.–1995., 1997., 2002.	6
Galerija „Forum mladih“	1995.	1
Galerija Kovačić-Macolić	1992.–1994., 1997., 1998., 2009.–2013.	7
Galerija Garestin (palača Patačić-Putar)	1994., 1995., 1998., 2001., 2002.	5
Galerija LUV Likovne udruge Varaždin	1999., 2011., 2015.	3
Galerija Stančić	2008., 2013., 2014.	3
Galerija „Zlatni ajngel“	1998., 2001., 2004., 2006.–2014.	12
Galerijski centar Varaždin	2015.	1
„Kerameikonova Galerija K10“	2014., 2015.	2
svjetovne građevine		
Hrvatsko narodno kazalište Varaždin (zgrada kazališta)	1971.–2005., 2007.–2015.	44
Gradska knjižnica i čitaonica „Metel Ožegović“ (prizemlje zgrade kazališta)	1981., 1983., 1984., 1998., 2002., 2003.	6
Gradska vijećnica	1977.–1980., 1982., 1983., 1986., 1988., 1990., 1993.–2015.	32
Kuća obitelji Cecelja (glazbeni salon)	2007., 2008., 2010.	3
Foto Fan studio (palača na Trgu slobode 2)	2007., 2008.	2
Palača Erdödy (zgrada današnje Glazbene škole Varaždin)	1994.–1997., 2000., 2001., 2004., 2006.–2008., 2011.–2015.	15
Palača Erdödy-Oršić	2006., 2008.	2
Županijska palača	2007., 2014., 2015.	3
Rodna kuća Ivana Padovca (današnja zgrada Turističke zajednice Varaždin)	1998., 2000., 2001.	3
Pavlinški marof (zgrada Državnoga arhiva u Varaždinu)	1993., 2001.	2
Sinagoga	2008., 2013.	2
Zgrada Kina „Gaj“ (današnja zgrada Kino Galerije)	1975.	1
Atelijer koncertnih glazbala	2008.	1
groblje, trgovi, ulice i sportske dvorane		
Groblje (polaganje križa)	2000., 2005.	2
Franjevački trg	2008., 2010., 2015.	3

Trg bana Josipa Jelačića	2000.	1
Trg kralja Tomislava	2007., 2008., 2010., 2011., 2014., 2015.	6
Trg Miljenka Stančića	2002., 2003., 2007., 2008., 2012.–2014.	7
Trg tradicijskih obrtnika	2008.	1
Trg slobode	1989.	1
Ulica Ljudevita Gaja	2007.	1
Uršulinska ulica	2001.	1
Športska dvorana Graberje	1980., 2001.	2
hotelijerski i ugostiteljski objekti		
Hotel „Turist“	1990., 1999., 2002., 2004., 2008.–2014.	11
Hotel „Varaždin“	2011.–2014.	4
Restoran „Angelus“	2008., 2009., 2011.–2014.	6
Restoran „Dravski motiv“	2009.–2011.	3
Restoran „Palatin“	2011., 2014., 2015.	3
Restoran „Tempio“	2000.–2003.	4
Restoran „Verglec“	2011.	1
Restoran „Zlatna guska“	2004., 2007.	2
Restoran pansion „Zlatne gorice“	2007., 2013.–2015.	4
Restoran zalogajnica Šanjek	2015.	1
industrijski objekti i postrojenja		
Centar „8. maj“ Varaždin	1976.	1
Ljevaonica i tvornica armatura (današnja Metalna industrija Varaždin d.d.)	1975., 1976.	2
Mundus – „Florijan Bobić“, Industrija pokućstva Varaždin (današnji Mundus d.d.)	1976., 1978.	2
OOOR „Strojoteks“ tvornica strojeva, utenzilija i varenih konstrukcija Varaždin (Varteks Strojoteks)	1976., 1978.	2
„Varteks“ Varaždinski tekstilni kombinat Varaždin i Galerija „Disk kočnice“ (današnji Varteks d.d.)	1974., 1975., 1977., 1978., 1981.	5
„VIS“ Varaždinska industrija svile, konfekcije i kišobrana	1978.	1

Najveći broj graditeljske baštine, u kojoj se održavaju Varaždinske barokne večeri, nalazi se u gradu Varaždinu (Tablica 1.). Od početne 1971. godine do ranih 1990-ih godina najzastupljenije lokacije Varaždina u kojima se festival održavao su zgrada Hrvatskoga narodnog kazališta, katedrala Uznesenja BDM na Nebo,

građevine u sklopu Gradskoga muzeja Varaždin, franjevački samostan i crkva sv. Ivana Krstitelja i Knjižnica i čitaonica „Metel Ožegović“ (prizemlje zgrade kazališta). Želeći približiti glazbenu umjetnost stanovnicima izvan grada Varaždina i radnicima u varaždinskoj industriji, festival se između 1975. i 1984. godine održavao u mjesnim zajednicama u Kućanu, Nedeljancu, Vidovcu i Vinici, te u industrijskim objektima i postrojenjima tadašnjih najznačajnijih varaždinskih industrija („8. maj“, današnji Mundus, Varteks i VIS; za oboje Tablica 2.). Festivalski program sve je više zahvaćao brojne druge crkvene i svjetovne građevine u Varaždinu, potom i urbanističke točke poput ulica i trgova prilikom održavanja svećanih otvorenja i Dana cvijeća, a uvođenjem Dana barokne kuhinje i održavanjem znanstvenih skupova, Hotel „Turist“ u Varaždinu i Hotel „Minerva“ u Varaždinskim Toplicama (Tablica 2.). Uz poneku izvedbu 1979., 1989. i 1990. godine, od 1993. godine VBV neprestano su prisutne na širem području Varaždinske županije (Tablica 2.).

Tablica 2. Lokacije održavanja Varaždinskih baroknih večeri 1971. – 2015. godine: Varaždinska županija

LOKACIJA ODRŽAVANJA	GODINA ODRŽAVANJA	BR/45 ⁶
Biškupec, Župna crkva Uznesenja BDM na Nebo	2015.	1
Ivanec, Župna crkva sv. Marije Magdalene	1994.–1997., 1999.	5
Klenovnik, Župna crkva Presvetoga Trojstva	1994., 1995.	2
Kućan, zgrada Mjesne zajednice Kućan	1976.	1
Lepoglava, grad (Festival /Dani lepoglavske čipke)	1999., 2002.–2004., 2007.–2009., 2011.	8
Lepoglava, Pavlinski samostan i crkva Bezgrješnoga začeca BDM	1980., 1989., 1990., 1996., 1997., 2001.–2003., 2005.–2010.	15
Ludbreg, dvorac Batthanny (i kapelica)	1994.–2000., 2006.–2015.	17
Ludbreg, Župna crkva Presvetoga Trojstva	1995.–1997., 2001.–2005.	8
Martijanec, Župna crkva sv. Martina	2002.–2005.	4
Maruševac, dvorac Maruševac	1997.–2001.	5
Nedeljanec, zgrada Mjesne zajednice Nedeljanec	1976., 1978.	2

⁶ Broj godina tijekom kojih su na navedenim lokacijama ili u spomenicima održavani programi VBV-a.

Novi Marof, dvorac Erdödy (zgrada današnje Specijalne bolnice za kronične bolesti)	2015.	1
Petrijanec, Župna crkva sv. Petra i Pavla	2003., 2005.	2
Remetinec, Župna crkva BDM Kraljice Svete Krunice	1997.	1
Sračinec, Župna crkva sv. Mihaela arkanđela	1996., 1997., 2006.	3
Sveti Ilija, Župna crkva sv. Ilije	1995., 1997., 2011.	4
Trakošćan, dvorac Trakošćan (dvorac, viteška soba i glavna dvorana)	1993.–2015.	21
Varaždinske Toplice, dvorac Stari grad (i atrij)	1994., 1995., 1997., 2006., 2008.	5
Varaždinske Toplice, Hotel „Minerva“	1994., 1995., 1997., 1999.–2004., 2008., 2010.–2013.	13
Varaždinske Toplice, Kapela sv. Duha	2014.	1
Varaždinske Toplice, Župna crkva sv. Martina biskupa	1993.–2005., 2007., 2009.–2013., 2015.	20
Vidovec, zgrada Mjesne zajednica Vidovec	1976., 1977.	2
Vinica, zgrada Mjesne zajednice Vinica	1977.	1
Vinica, Park dvorca Opeka	2012.–2014.	3
Vinica, Župna crkva sv. Martina biskupa	2004.–2006.	3

Prijelazom u novo tisućljeće Varaždinske barokne večeri „prešle“ su i županijsku granicu (Tablica 3.). Erika Krpan [2005.] piše da „mjesta izvan i oko Varaždina koja se uključuju u VBV svjedoče i njihovom interesu za glazbu, ali i potrebu da se uključe u najvrednije manifestacije svoje ili susjednih županija“.⁷ VBV se tako izvode i u Međimurskoj županiji (od 1994. godine), Koprivničko-križevačkoj županiji (od 1995.), Krapinsko-zagorskoj županiji (od 2005.), Požeško-slavonskoj županiji (2005. godine), Osječko-baranjskoj županiji (od 2006.), Sisačko-moslavačkoj županiji (2008. i 2009.), Vukovarsko-srijemskoj (od 2007. godine) i u Zagrebačkoj županiji (2010. godine). Svečana otvorenja festivala priređena su u gradu Varaždinu: najviše u zgradi kazališta, katedrali i Gradskom muzeju Varaždin. Iznimku čini svečano otvorenje festivala u dvorcu Trakošćan priređeno 2005. godine.

⁷ Erika KRPAN, „Bogata umjetnička žetva: Osvrt na festivalske programe 35. Varaždinskih baroknih večeri“, *Varaždinske vijesti*, 19. listopada 2005., br. 3712, 14.

Tablica 3. Lokacije održavanja Varaždinskih baroknih večeri
1971. – 2015. godine: ostale županije

LOKACIJA ODRŽAVANJA	GODINA ODRŽAVANJA	BR/45 ⁸
Krapinsko-zagorska županija		
Belec, Crkva sv. Marije Snježne	2006., 2011.–2014.	5
Donja Stubica, dvorac Stubički Golubovec	2008.	1
Krapina, Pučko otvoreno učilište (Festivalna dvorana)	2007.–2015.	9
Marija Bistrica, Svetište Majke Božje Bistričke	2005., 2006.	2
Sveti Križ Začretje, dvorac Sveti Križ Začretje	2007., 2008.	2
Koprivničko-križevačka županija		
Koprivnica, Pučko otvoreno učilište (dvorana „Domoljub“)	2008.	1
Koprivnica, Župna crkva sv. Nikole	1995., 2005., 2006.	3
Križevci, Grkokatolička katedrala Presvetoga Trojstva	2004.–2015.	12
Međimurska županija		
Čakovec, Centar za kulturu	1994., 2008.	2
Lopatinec, Župna crkva sv. Jurja	2003., 2015.	2
Prelog, Župna crkva sv. Jakoba	2002.–2015.	14
Sveti Juraj na Bregu, Župna crkva sv. Jurja na Bregu	1995.	1
Osječko-baranjska županija		
Đakovo, Katedrala sv. Petra	2006.	1
Osijek, Isusovačka crkva sv. Mihovila Arkandela	2007.	1
Osijek, zgrada Glavne straže (dio Arheološkoga muzeja Osijek)	2013.	1
Valpovo, dvorac Prandau-Normann	2010.	1
Požeško-slavonska županija		
Požega, Katedrala sv. Terezije	2005.	1
Sisačko-moslavačka županija		
Sisak, Sinagoga	2008., 2009.	2
Vukovarsko-srijemska županija		
Vukovar, Franjevački samostan i crkva sv. Filipa i Jakova	2007.	1
Vukovar, dvorac Eltz	2008.	1
Vukovar, Rodna kuća Lavoslava Ružičke	2009.	1
Zagrebačka županija		
Samobor, Franjevački samostan i crkva Marijinoga Uznesenja	2010.	1

Tablica 4. Lokacije održavanja Varaždinskih baroknih večeri 1971. – 2015. godine: izvan Hrvatske

LOKACIJA ODRŽAVANJA	GODINA ODRŽAVANJA	BR/45 ⁹
Austrija		
Beč, palača Hofburg (kapela)	2013.	1
Graz, Biskupsko sjemenište (barokna dvorana)	2008.	1
Großwarasdorf (Veliki Brištov), Šuševo, dvorac	2009., 2011.	2
Leibnitz, Gradska vijećnica	2007.	1
Villach (na Osojskom jezeru)	2012.	1
Bosna i Hercegovina		
Žepče, Dom kulture	2011.	1
Crna Gora		
Cetinje	2009.	1
Izrael		
Jeruzalem, Crkva sv. Andrije	2008.	1
Jeruzalem, Crkva Marijina Usnuća (Marijina groba)	2009.	
Mađarska		
Zalaegerszeg, Gradska koncertna i izložbena dvorana (Városi hangverseny és kiállítóterem)	2007.–2011.	5
Njemačka		
Koblenz, Gradska vijećnica	2007.	1
München, La Villa im Bamberger Haus	2009.	1
Ravensburg, Premonstratenski samostan i crkva sv. Petra i Pavla (Kirche Weissenau)	2007.–2009.	3
Slovačka		
Bratislava, Primaciálny palác	2007., 2008., 2010.–2014.	7
Trnava, Franjevački samostan i crkva sv. Jakova	2007.	1
Slovenija		
Maribor, dvorana Union	2007.	1
Ptuj, Ptujski grad (Slavostna dvorana)	2007.–2010.	4
Šmarje pri Jelšah, Župna crkva Marijina Uznesenja	2012.–2014.	3
Švicarska		
Sankt Gallen, Neudorf, Crkva sv. Marije	2007., 2008.	2

⁸ Broj godina tijekom kojih su na navedenim lokacijama ili u spomenicima održavani programi VBV-a.

Otkada su 2007. godine dobile novoga ravnatelja, glazbenika Davora Bobića, Varaždinske barokne večeri su svojim izvedbenim i popratnim programom iskoručile u brojne europske zemlje (Tablica 4.). Prvo u Mađarsku, Njemačku, Slovačku, Sloveniju i Švicarsku, godinu dana poslije u Austriju, Bosnu i Hercegovinu i Izrael, a 2009. godine njihov je program predstavljen u crnogorskom Cetinju. Popis lokacija izvan Hrvatske govori o tome da je festival prisutan u mnogim graditeljskim spomenicima iz različitih stilskih razdoblja. Na temelju podataka predstavljenim u svim tablicama, zaključuje se da su VBV dosad bile prisutne na otprilike 130 lokacija i u 70 spomenika kulture. Taj impozantan broj potvrđuje postupno širenje festivala izvan svoga ishodišta. Zdenka Weber [2009.] je navela da su VBV jedini hrvatski festival koji se ostvaruje i izvan grada u kojem se održava njegov središnji dio.⁹ Festival održavanjem svoga programa u prostoru graditeljske baštine promovira tu baštinu i povijest i umjetnost sredine u kojoj je ona nastala.

POZITIV RUDOLFA RAPOLDTA – ZAŠTITNI ZNAK VARAŽDINSKIH BAROKNIH VEČERI

Neizostavni i prepoznatljivi simbol Varaždinskih baroknih večeri od njezinih početaka do današnjih dana je pozitiv Rudolfa Rapoldta. Taj je statički pozitiv 1668. godine izradio slavni štajerski graditelj orgulja Rudolf Rapoldt za grofa Jurja Friedricha Sauera, posjednika slovenskoga dvorca Borl. Vrsni instrument ima drveno donje kućište, užim rubnim vijencem odijeljeno od gornjega kućišta, koje čini donji dio s prostorom zračnica, središnji drveni ormar s prospektom, sviraonikom i sviralama i njegov gornji dio: istaknuto gređe s geometrijski ukrašenim frizom.¹⁰ Središnji drveni ormar otvara se dvama vratnicama čije su unutarnje plohe obogaćene barokno oslikanim prizorom *Navještenja*: lijevu krase anđeo Gabriel s ljiljanom u ruci, a desnu Djevica Marija. Naknadni oslik i barokizacija neutvrđena autora uokviruju „piramidalno oblikovane kovne spirale [koje] prekrivaju vješto oblikovane zavjese s vegetabilnim motivima zlatne i modre boje“.¹¹ Spirale i u drvu izrezbareni vegetabilni motivi simbol su VBV-a i ujedno dio njezinog vizualnog identiteta. Utkani su u vizualna rješenja pozivnica, plakata, naslovnica programskih knjižica itd. Taj segment pozitiva u početku je

⁹ Zdenka WEBER, „Uvod“, 39. *Varaždinske barokne večeri*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2009., nepaginirano. Arhiva VBV-a.

¹⁰ Ladislav ŠABAN, „Dva pozitiva 17. stoljeća u Muzeju grada Varaždina“, *Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin*, 4/1970., 106.

¹¹ Jagoda MEDER, *Orgulje u Hrvatskoj*, Globus, Zavod za zaštitu spomenika kulture Republike Hrvatske, Kerschhoffset, Zagreb, 1992., 25.

prožimao punu visinu plakata i naslovnice programskih knjižica stvarajući poruku o povezivanju festivala s najstarijim orguljskim instrumentom u gradu Varaždinu. Usporedbom plakata, ali i naslovnica programskih knjižica iz 1978., 2006., 2010. i 2014. godine,¹² uočava se razlika: zaštitni znak postupno je smanjen i poput slike ili ogledala stavljen u barokni okvir. Ova vizualna promjena nastupila je 2006. godine i vremenski se podudara promjenom ravnateljstva festivala. Smanjen, zaštitni znak oslobodio je dio površine naslovnice za prikaz umjetničke baštine zemlje partnera čime se promovira graditeljska i likovna baština zemalja partnera.

Osim u vizualnome identitetu, pozitiv se koristi i u izvedbama glazbenoga programa festivala. U tom je iznimno mnogo doprinio pijanist i muzikolog Ladislav Šaban (Lepoglava, 3. siječnja 1918. – Zagreb, 25. srpnja 1985.). Svoja muzikološka istraživanja o pozitivu dao je u opširnom radu u kojemu je donio i njegovu provenijenciju. Pozitiv se izvorno nalazio u viteškoj dvorani dvorca Borla, 1859. godine u obližnjoj dvorskoj kapeli, 1922. godine kupila ga je obitelj Adrowsky-Unukić iz Zagreba, a 1936. godine oporukom je prešao u posjed grofa Bombellesa iz Vinice i potom obitelji Vučetić-Weiss.¹³ Pozitiv su poklonili Gradske muzeju Varaždin i otada je izložen u stalnom muzejskom postavu. Zatekavši ga u dvorskoj kapeli sv. Lovra u Starom gradu, Ladislav Šaban [1970.] je zabilježio da je pozitiv „potpuno uščuvan, iako momentano u mehanički neispravnom stanju“. Ustrajao je da se muzealiji vrati i njezina prvotna funkcija putem opsežne obnove koju su 1975. godine izveli Atelier Heferer i Restauratorska radionica HAZU u Zagrebu. Predaju pozitiva muzeju obilježile su Varaždinske barokne večeri: u renesansnoj sobi Starog grada svečano su 21. rujna 1975. godine otvorene 5. Varaždinske barokne večeri, Ladislav Šaban održao je prikladno predavanje o pozitivu i uslijedio je glazbeni dio programa koji je na pozitivu izvodio orguljaš Žarko Dropulić uz pratnju baritonu Vladimiru Ruždjaku.¹⁴ Ta je izvedba zabilježena na nosaču zvuka, gramofonskoj ploči *Rana hrvatska glazba uz pozitiv u Varaždinu* koja je predstavljena iduće godine; na omotu su reproducirane su snimke obnovljenog pozitiva.¹⁵ Otada se pozitiv koristi u izvedbama

¹² Usp. *Varaždinske barokne večeri: 23. 9. – 6. 10. 1978.*, s. n., Varaždin, 1978., naslovnica; 36. *Varaždinske barokne večeri 22. rujna – 8. listopada 2006.*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2006., naslovnica; 40. *Varaždinske barokne večeri*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2010., naslovnica; 44. *Varaždinske barokne večeri*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2014., naslovnica. Arhiva VBV-a.

¹³ ŠABAN, n. dj., 1970., 109.

¹⁴ Ladislav ŠABAN, „Obnovljeni pozitiv ponovno u Gradskom muzeju“, *Varaždinske barokne večeri: 21.–28. 9. 1975.*, s. 1., 1975., nepaginirano. Arhiva VBV-a; Željko SLUNJSKI, „Barokne večeri i proslava obljetnice Gradskog muzeja“, *Varaždinske vijesti*, 2. listopada 1975., br. 39, 8–9. Usp. fotografije izvedbe, Arhiva VBV-a.

¹⁵ Gramofonska ploča *Rana hrvatska glazba uz pozitiv u Varaždinu*, Jugoton LSY 68012, 1976., oblikovanje omota Ivo Vezić. Arhiva VBV-a. Više vidi u: Raymond ROJNIK, „Diskografija 40 godina Va-

festivala. Otvorenju 16. Varaždinskih baroknih večeri 4. listopada 1986. godine u palači Sermage-Prassinsky prethodili su otvorenje retrospektive kipara Branka Ružića i glazbenoga programa koji je na pozitivu izvodio Zdenko Kušćer.¹⁶ Na fotografijama izvedaba prati se smještaj pozitiva u muzeju: u pjevalištu kapele sv. Lovre i u renesansnoj sobi dvorca, potom u palači Sermage-Prassinsky i na kraju u baroknoj sobi Staroga grada, gdje je danas pridružen drugim izlošcima iz baroknoga razdoblja.¹⁷

„AMBIJENTI ODRŽAVANJA PRIREDBI“

U početnim godinama održavanja Varaždinskih baroknih večeri, festival je svoju publiku upoznavao s umjetničkom baštinom Varaždina u kojima se priređivao glazbeni program. Na malenim pozivnicama za 2. Varaždinske barokne večeri 1972. godine, uz osnovne podatke o samom festivalu, mjestu i vremenu njegova održavanja, otisnuti su crteži pročelja varaždinske katedrale i zgrade Hrvatskog narodnog kazališta (slika 1).¹⁸ Od 1973. do 1975. godine u programske knjižice festivala uključeni su i listovi „Ambijenti održavanja priredbi“. Sadržavali su sažeti tekst sa značajnim povijesnim, umjetničkim i drugim podacima o nekolicini spomenika u kojima se održava(o) festival i bili su popraćeni reprodukcijama spomenika. Tekst o kazalištu prvi se puta javio 1973. godine povodom obilježavanja stogodišnjice izgradnje neobarokne zgrade uz koji je priložena reprodukcija izvornog crteža zapadnog pročelja zgrade iz 1873. godine.¹⁹ Usto su priloženi tekstovi o ranobaroknim zdanjima varaždinske katedrale i franjevačke crkve sv. Ivana Krstitelja, te palače Sermage-Prassinsky uz koju stoji opis: „barokna jednokatnica sa sačuvanom baroknom kolonadom i kasnobaroknim interijerom“.²⁰ Uključenje tih podataka u programske knjižice odaje i namjeru pokretača VBV-a da publiku upozna s poviješću navedenih varaždinskih spomenika. Od 2004. godine programske knjižice objavljuju se i sa sadržajem prevedenim na engleski jezik. Uz zapis mjesta održavanja pojedinačnih programa

raždinskih baroknih večeri i njezin značaj za promicanje i očuvanje hrvatske i europske glazbene baštine“, *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 21/2010., 63.

¹⁶ *Šesnaeste Varaždinske barokne večeri: 4. – 12. X. 1986.*, Samoupravna interesna zajednica kulture općine Varaždin, Varaždin, 1986., 4. Arhiva VBV-a.; Usp. fotografije izvedbe, Arhiva VBV-a.

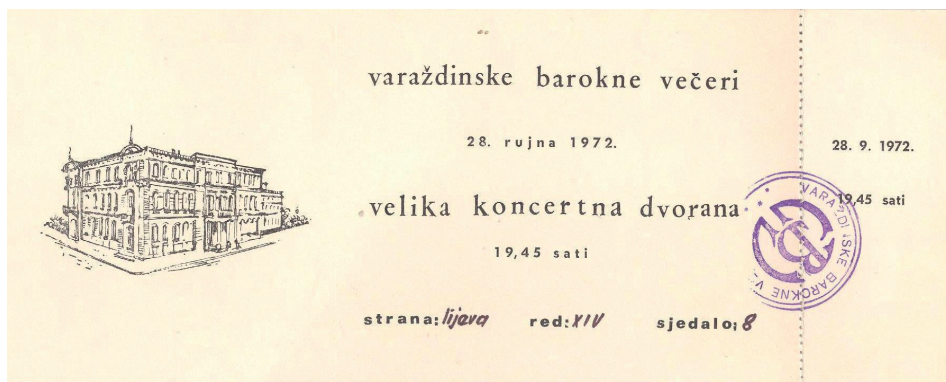
¹⁷ Usp. fotografije izvedaba, Arhiva VBV-a.

¹⁸ Vidi: *Varaždinske barokne večeri: 28. 9. - 1. 10. 1972.*, s. n., Varaždin, 1972., nepaginirano. Arhiva VBV-a.

¹⁹ *Varaždinske barokne večeri: 23-30. rujna 1973.*, s. n., Varaždin, 1973., Arhiva VBV-a. O zgradi kazališta ponovno u programskoj knjižici 1974. i 1975. godine.

²⁰ *Varaždinske barokne večeri: 23-30. rujna 1973.*, s. n., Varaždin, 1973., nepaginirano., Arhiva VBV-a. Tekstovi o varaždinskoj katedrali i palači Sermage u programskim knjižicama 1973., 1974. i 1975. godine, a o franjevačkoj crkvi 1973. i 1974. godine.

u kasnijim je programskim knjižicama pridodana i reprodukcija svakoga od tih spomenika, što zajedno s dvojezičnošću stranom čitatelju olakšava razumijevanje sadržaja knjižice.²¹

Slika 1. Pozivnica za 2. Varaždinske barokne večeri, za priredbu u velikoj koncertnoj dvorani u 19,45 sati, 28. rujna 1972. godine. Foto: Zavičajna zbirka Knjižnice i čitaonice „Metel Ožegović“ u Varaždinu.

VEDUTE VARAŽDINA

Varaždinske barokne večeri u prvom su desetljeću svog postojanja u programske knjižice uključivale i reprodukcije značajnijih veduta Varaždina. Među prvima se 1976. godine pojavljuje najpoznatija – veduta Sigismunda Koppa iz 1732. godine iz Albuma Bratovštine Blažene Djevice Marije iz nekadašnje isusovačke crkve u Varaždinu. Taj akvarelni prikaz Varaždina s juga likovno je upotpunio deset knjižica,²² te naslovnicu omota gramofonske ploče s izvebama 2. međunarodnog pijanističkog natjecanja Bach – Händel – Scarlatti.²³ U knjižici iz 1979.

²¹ Za dvojezičnost usp. 34. *Varaždinske barokne večeri 17. rujna – 3. listopada 2004.*, Festival Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2004., Arhiva VBV-a; reprodukcije lokacija i spomenika vidi u: 42. *Varaždinske barokne večeri*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2012., Arhiva VBV-a.

²² Sigismund Kopp, *Varaždin s juga, 1732.*; akvarel na papiru; 25x36,5 cm; Album Bratovštine Blažene Djevice Marije, GMV KPO 3343, Gradski muzej Varaždin. Vidi u: Miroslav KLEMM, *Planovi i vedute Varaždina od 14. do 19. stoljeća*, Gradski muzej Varaždin, Varaždin, 1984., nepaginirano, kat. br. 55. Usp. *Varaždinske barokne večeri*: 26. 9. – 2-10. 1976., s. n., Varaždin, 1976., nepaginirano. Nakon 1976., slijedile su programske knjižice iz 1977., 1978., 1979. i 1980. godine. Nakon desetogodišnjega hijatusa, veduta na šest programskih knjižica od 1990. do 1995. godine prilagođena je dizajnu Gorana Merkaša. Usp. 25. *Varaždinske barokne večeri 22. IX. – 8. X. 1995.*, Festival Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 1995., unutarnje korice. Arhiva VBV-a.

²³ Gramofonska ploča 2. *međunarodno pijanističko natjecanje Bach – Händel – Scarlatti*, Varaždin, Jugoton LSY 66271., 1987. Arhiva VBV-a. Više vidi u: ROJNIK, n. dj., 2010., 68–69.

godine reproducirana je veduta Johanna Ledentua iz 1639. godine s prikazom Varaždina i predgrađa sa zapada.²⁴ U pojedinim knjižicama pojavljuje se i veduta *Plan der K. Königl Freistadt Warasdin* iz 1780. godine s prikazom Varaždina s juga.²⁵ Krasi naslovnice ploče *Varaždinski skladateljski krug s kraja 18. stoljeća* iz 1974. godine na kojem su zabilježene izvedbe skladbi Ivana Wernera, Jana Křitela Vanhala i Leopolda Ebnera.²⁶ Programska knjižica 14. Varaždinskih baroknih večeri sadrži tekst Miroslava Klemma o izložbi *Planovi i vedute Varaždina od 14. do 19. stoljeća*, koja se održavala od 22. rujna do 7. listopada 1984. godine u Galeriji starih i novih majstora, a čijim je otvorenjem ujedno otvoren festival. O izlošcima je autor izložbe, Miroslav Klemm [1984.] dodao: „Većinu ovih prikaza ne možemo smatrati posve dokumentarnim, jer su često slikani stilizirano i shematski. Ipak mnogi od njih pružaju obilje podataka o urbanističkom izgledu grada i pojedinačnim značajnim arhitektonskim spomenicima Varaždina“.²⁷ Reproduciranjem veduta u tiskani materijal, VBV su od početka širile znanje o povijesnom, urbanističkom i arhitektonskom razvoju Varaždina, vizualno ukazivale na kontinuitet razvitka grada te se povezivale i na ideju razvoja, kontinuiteta i tradicije grada u kojem su bile osnovane, a svakom godinom održavanja ukazivale i na svoju neprekinutost.

UMJETNOST BAROKISTA IVANA KRSTITELJA RANGERA

U predgovoru programskoj knjižici 30. Varaždinskih baroknih večeri Vladimir Kranjčević [2001.] se osvrnuo na protekla tri desetljeća festivala i na repertoar: „Varaždinske barokne večeri toleriraju neminovni otklon u određivanju vremena poimanja ›baroka‹, kako na renesansu, tako i na visoki rokoko i pretklasiku [...]“.²⁸ Uz baroknu, festival promovira i likovnu umjetnost drugih razdoblja, a što se nazire kod popratnoga programa koji uključuje i izložbe suvremenih likovnih umjetnika. Međutim, uspoređi li se oblikovanje omota diskografije i nekolicine popratnih tematskih izložaba, zaključuje se da su VBV pažnju publi-

²⁴ Johann Ledentu, *Varaždin sa zapada*, 1639.; akvarel, tuš, papir; 45x33 cm; Austrijska nacionalna knjižnica u Beču, Codex 8622, folio 36. Vidi u: KLEMM, n. dj., 1984., nepaginirano, kat. br. 47. Usp. *Varaždinske barokne večeri*: 22. 9. – 6. 10. 1979., s. n., Varaždin, 1979., nepaginirano.

²⁵ *Plan der Königl Friestadt Warasdin*, Varaždin, 1780.; akvarel, papir, 44,2x63,5 cm; GMV KPO 178, Gradski muzej Varaždin. Vidi u: KLEMM, n. dj., 1984., nepaginirano, kat. br. 59. Usp. programsku knjižicu 1977., 1978., 1979., 2002. i 2003. godine.

²⁶ Gramofonska ploča *Varaždinski skladateljski krug s kraja 18. stoljeća*, Jugoton LSY 68049.m 1974. Arhiva VBV-a. Više vidi u: ROJNIK, n. dj., 2010., 61–62.

²⁷ Miroslav KLEMM, „Planovi i vedute Varaždina od 14. do 19. stoljeća“, *Četrnaeste Varaždinske barokne večeri*: 22. 9. – 3. 10. 1984., Samoupravna interesna zajednica u oblasti kulture općine Varaždin, Varaždin, 1984., 9.

²⁸ Vladimir KRANJČEVIĆ, „Trideset godina Varaždinskih baroknih večeri“, 31. *Varaždinske barokne večeri* 21. IX. – 7. X. 2001., Festival Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2001., 3.

ke usmjeravale i na umjetničko stvaralaštvo Ivana Krstitelja Rangera (Ioannes Baptista Rang[gl]er, Götzens, 19. lipnja 1700. – Lepoglava, 27. siječnja 1753.). Dio njegovih radova predstavljen je izložbom *Lepoglavski barok*, priređenom tijekom održavanja 2. Varaždinskih baroknih večeri 1972. godine. Izložbom su priređivači, Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu i Gradski muzej Varaždin, željeli ukazati na bogatu umjetničku baštinu lepoglavskoga kraja. Programska knjižica sadrži i dio predgovora kataloga izložbe iz pera Marije Mirković i Ivy Lentić Kugli [1972.]: „Budući da su radovi na konzervaciji i obnovi crkve i negdašnjega samostana još u toku, ovaj je objekt privremeno nepristupačan. Da bi omogućili barem mali uvid u blago Lepoglave, organizatori su postavili ovu izložbu, gdje su prikazana neka od djela, kojima se restauracijom pokušava vratiti njiho[v] prvobitni sjaj“.²⁹ Odabirom ove rečenice i namjerom da se publici pokaže likovna baština koju je potrebnu zaštititi i obnoviti, VBV su jasno izrazile vlastiti stav o potrebi zaštite umjetničke baštine i potaknule osvješćivanje tog problema. Ujedno su podržale i rad stručnjaka iz područja konzervacije, restauracije i povijesti umjetnosti na obnovi višestoljetne lepoglavske baštine. Novinar A. Rijavec izložbu je ocijenio najvrednijom likovnom manifestacijom priređenom u Varaždinu u poslijeratnom razdoblju i dodao da su organizatori festivala dobili čestitke na zamisli uvrštavanja ove izložbe u program.³⁰ Iz popisa izložaka u katalogu i iz sačuvanih fotografija otvorenja, razabire se da su na izložbi, uz štafelajne slike i polikromirane skulpture, dijelom bile izložene i klupe koje su danas u cijelosti smještene u svetištu lepoglavske crkve. Na izložbi je međutim bio izložen dio klupa (slika 2.),³¹ čije su uklade 1742. i 1743. godine oslikali Ivan Krstitelj Ranger i njegova radionica kristološkim scenama.

Jedanaest godina nakon izložbe, kristološki prizor preuzet s jedne od uklada tih klupa uresio je omot gramofonske ploče *G. F. Händel: L' allegro, il penseroso ed il moderato* s izvedbom tog djela pod rvananjem Vladimira Kranjčevića (slika 3.).³² Promocijom ploče i otvorenjem izložbe *Porteti 16. –18. stoljeća* u Galeriji slika svečano su otvorene 13. Varaždinske barokne večeri. Naslovnicu omota ploče *Johann Sebastian Bach, 6 sonata za violinu i čembalo* u izvedbi violinista Tonka Ninića i pijanista Jurice Muraia (slika 4.), krase tri voluminozna starca s anđelima, što je isječak iz monumentalnoga prizora *Dvadeset i četiri starca Apokalipse* koji je slavni

²⁹ *Lepoglavski barok: izložba spomenika kulture: konzervatorsko-restauratorski radovi: Galerija slika Varaždin*, 28. 9. – 12. 10. 1972., Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu, Zagreb, 1972.

³⁰ A[rmin] RIJAVEC, „Novi sjaj starog žarišta“, *Varaždinske vijesti*, 7. listopada 1972., br. 40, 8–9.

³¹ O klupama vidi: Marija MIRKOVIĆ, „Lepoglava 1: Slikarstvo lepoglavskih pavlina“, *Kaj: časopis za književnost, umjetnost i kulturu*, 6/1979., 48–50.

³² Gramofonska ploča *G. F. Händel: L' allegro, il penseroso ed il moderato*, Jugoton LSY 61776/7., 1983. Arhiva VBV-a. Više vidi u: ROJNIK, n. dj., 2010., 66.

Slika 2. Pozdravni govor Veseljka Veljčića na otvorenju izložbe *Lepoglavski barok* 28. rujna 1972. godine u sobi s kaminom u Galeriji starih i novih majstora Gradskoga muzeja Varaždin. U pozadini su klupe oslikanih uklada (Ivan Krstitelj Ranger i radionica, 1742. i 1743. godine) iz svetišta crkve Bezgrješnog Začeca BDM u Lepoglavi (Foto: Arhiva VBV-a).

barokist Ranger naslikao na jugoistočnom zidu pjevališta lepoglavske crkve.³³ Rangerovi anđeli svirači, flautisti, violončelist i violinist na svodu pjevališta crkve u Purgi Lepoglavskoj obogaćuju omot CD-a *Hopkinson Smith: Barokna lutnja*, zbir skladbi koje je lutnjist Hopkinson Smith izvodio 1. listopada 1998. godine na 28. Varaždinskim baroknim večerima. Nosač zvuka predstavljen je okviru festivala 2007. godine.³⁴ Iako su u popratni program uvrštavane izložbe različitih tematika, različitih stilskih razdoblja i suvremenih umjetnika, diskografija VBV-a upućuje na namjeru festivala da publici istakne opus Ivana Krstitelja Rangera,

³³ Gramofonska ploča *Johann Sebastian Bach, 6 sonata za violinu i čembalo*; Tonko Ninić (violina) i Jurica Murai (čembalo); Jugoton, LSY 61427/8/9., 1978. Arhiva VBV-a. Više vidi u: ROJNIK, n. dj., 2010., 64. O osliku pjevališta vidi u: Sanja CVETNIĆ, „Slikarska djela Ivana Krstitelja Rangera na pjevalištu crkve u Lepoglavi (1735.–1737.)“, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 30/2006., 142.

³⁴ CD *Hopkinson Smith: Barokna lutnja*, Varaždinske barokne večeri, Koncertni ured Varaždin i Aulos, 2007. Snimano 1. listopada 1998. godine u današnjoj varaždinskoj katedrali. Arhiva VBV-a. Više o CD-u vidi u: ROJNIK, n. dj., 2010., 88–89. Promocija CD-a održana 27. rujna 2007. godine u salonu palače današnjeg Foto Fan studija. Vidi: 37. *Varaždinske barokne večeri: Festivalna tradicija 1971. – 2007. godine*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2007., 58. Arhiva VBV-a.

najvažnijega baroknog slikara na području sjeverozapadne Hrvatske. Festival koji prvenstveno ističe izvedbu barokne glazbe, prepoznao je vrijedno likovno stvaralaštvo baroknoga razdoblja i iz njega izdvojio rad Ivana Krstitelja Rangera i promovirao ga publici putem reprodukcija i izvan izvornog okruženja u kojem se on nalazi.

Lijevo: Slika 3. G. F. Händel: *L'allegro, il penseroso ed il moderato*, Zagrebački simfoničari i Zbor RTZ, dirigent Vladimir Kranjčević, 1983., Jugoton. Arhiv VBV-a.

Desno: Slika 4. Johann Sebastian Bach, *6 sonata za violinu i čembalo*, Tonko Ninić (violina) i Jurica Murai (čembalo), 1978., Jugoton. Arhiv VBV-a.

FESTIVAL I OBNOVA SPOMENIKA

Varaždinske barokne večeri imale su i značajnu ulogu u obnovi spomenika kulture, kao i u podizanju svijesti o potrebi zaštite i obnove pojedinih spomenika kojima prijete propadanje i uništenje. Tijekom 1980-ih godina u Varaždinu su se provodili konzervatorsko-restauratorski radovi na dvama značajnim graditeljskim spomenicima: nakon šestogodišnjih napora, 1989. godine završena je obnova Staroga grada, a iduće godine većina dugogodišnjih radova na obnovi tadašnje crkve sv. Marije Čazmansko-varaždinskoga zbornog kaptola Svetoga Duha. O toj su obnovi spomenika Programski i Organizacijski odbor VBV-a u programskoj knjižici istaknuli: „Završetkom obnove Staroga grada Varaždin i privođenje kraju radova u Crkvi sv. Marije Zbornog Kaptola Čazmansko-varaždinskoga, naš se grad potvrđuje i kao sredina koja je preuzela odgovornost za očuvanje kulturnog nasljeđa. [...] Obnova Starog grada Varaždin predstavlja vr-

hunac svih napora koji su uz zadnjih desetak godina dominirali u zaštiti kulturne baštine. [...] Sretna je okolnost što uz otvorenje Starog grada Varaždin započiju i 19. varaždinske barokne večeri, koje će ljepotom barokne glazbe pridonijeti svečanom ugođaju u povijesnom ambijentu koji će ovom prigodom poslužiti za koncertni podij mladim varaždinskim glazbenicima u prezentaciji zahtjevnih skladbi barokne muzike“.³⁵ Obnovu dvorca festival je okrunio i izvedbom skladbe simboličnoga naziva: Krunoslav Kruljac [1988.] je posvjedočio da su se „prave rijeke građana Varaždina slijevale na prostor oko Starog grada“ prisustvovati svečanom otvorenju festivala koji je obnovu dvorca uvećao baroknim zvucima *Muzike za kraljevski vatromet* Georga Friedricha Händela i upotpunio ga vatrometom nad bedemima dvorca što zaključio je, „nikoga, od nekoliko tisuća prisutnih, nije moglo ostaviti ravnodušnim“.³⁶

Osvrćući se na opsežnu obnovu tadašnje crkve sv. Marije, današnje varaždinske katedrale sredstvima Republike Hrvatske i tadašnje Općine Varaždin, tadašnji kanonik i lektor Čazmansko-varaždinskoga zbornog kaptola, Alojzije Domislović [1991.] je naveo da se pokazala i potreba za obnovom orgulja. Tom su pothvatu iznimno doprinijele i Varaždinske barokne večeri. Programski i Organizacijski odbor festivala i predstavnici Kaptola zajedno su 1986. godine stali dogovarati njihovu obnovu. Nove je orgulje prema dispoziciji Anđelka Klobučara 1989. godine izradio graditelj i restaurator orgulja Wolfgang Julius Braun iz tvrtke Aug. Laukhuff & Co. iz Weikersheima. Iduće su godine prevezene u crkvu gdje ih je restaurator Braun ugradio, intonirao i uskladio, a postojeće barokno kućište nadogradio (slika 5. i slika 6.). Novčana sredstva sakupili su kanonik i Općina Varaždin.³⁷ Orgulje su predstavljene svečanim otvorenjem 20. Varaždinskih baroknih večeri: u svome pozdravu kanonik je publici predstavio i osobe zaslužne za provedbu ovoga pothvata te je uslijedila izvedba djelā Johanna Sebastiana Bacha na obnovljenim orguljama. Vladimir Kranjčević [1995.] piše da je stalno održavanje izvedbi dovelo do obnove orgulja, nabave dva koncertna klavira, dva čembala i rekvizitarija za zbor i orkestar (pulteви i praktikabli).³⁸ Za potrebe odr-

³⁵ *Devetnaeste Varaždinske barokne večeri: 29. IX. – 4. X. 1989.*, Samoupravna interesna zajednica kulture općine Varaždin, Varaždin, 1989., 3–4. [nenaslovljen tekst s potpisom Programskoga i Organizacijskoga odbora VBV-a]

³⁶ Krunoslav KRULJAC, „Dan koji će se pamtiti“, *Varaždinske vijesti*, 5. listopada 1989., br. 39, 7.

³⁷ Opširnije o projektu obnove orgulja vidi u: I. NJEGOVEC, „Četiri desetljeća misništva: Msgr. Alojzije Domislović, dekan, kanonik i lektor Varaždinsko-Čazmanskog kaptola“, *Varaždinske vijesti*, 10. listopada 2001., br. 2961, 8. O orguljama nakon obnove muzikologinja Jagoda Meder je navela: „Slobodnom interpretacijom visokih bočnih tornjeva, nadodanih u posljednjoj restauraciji, narušen je vizualni sklad originalnog baroknog kućišta“. Vidi: MEDER, n. dj., 1992., 84.

³⁸ Vladimir KRANJČEVIĆ, „Proslov“, 25. *Varaždinske barokne večeri 22. IX. – 8. X. 1995.*, Festival Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 1995., 9. Arhiva VBV-a.

žavanja 23. Varaždinskih baroknih večeri 1990. godine, restaurator je obnovio funkcionalne i potpuno očuvane orgulje u crkvi sv. Martina biskupa u Varaždinskim Toplicama. U sklopu održavanja VBV-a u Varaždinskim Toplicama priređen je znanstveni skup o graditelju topličkih orgulja, Antoniusu Roemeru i uslijedila su dva koncerta koje su na tim orguljama izvodili orguljaši Cristoph Bossert i Christopher Kent.³⁹ Na taj su način barokizirana gotička crkva u Varaždinskim Toplicama i njezine barokne orgulje od 1993. godine neprestano uključene u glazbeni program varaždinskoga festivala, a čime je obogaćen život stanovnika Varaždinskih Toplica koji u orguljaškoj glazbi mogu uživati cijelu godinu.

Lijevo: Slika 5. Orgulje varaždinske katedrale 1978. godine u izvedbi *Pasije po Ivanu (Johannes Passion)* na 18. Varaždinskim baroknim večerima; Večer Johanna Sebastiana Bacha, dirigent Milan Horvat, na orguljama Olivije Repec, 24. rujna 1978. godine. Foto: Arhiv VBV-a.

Desno: Slika 6. Orgulje varaždinske katedrale nakon obnove 1990. godine.
(Foto: snimila Ana Kaniški)

³⁹ Opis orgulja prije provedenih konzervatorsko-restauratorskih postupaka vidi u: MEDER, n. dj., 1992., 80. O samoj obnovi vidi u: Božena FILIPAN, „Barokna baština Varaždinskih Toplica s osvrtom na zaštitu i revitalizaciju“, *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 8-9/1996., 41-73. O koncertima vidi: D[avor] BRĐANOVIĆ, „Koncerti za pamćenje: uz nastupe orguljaša Christoph Bosserta u Varaždinu i Varaždinskim Toplicama“, *Varaždinske vijesti*, 6. listopada 1993., br. 39, 9.

Iako ponekad VBV nisu mogle neposredno utjecati i/ili sudjelovati u obnovi spomenika kulture, one su nastojanjima utjecale na podizanje svijesti publike o stanju, zaštiti i očuvanju tih spomenika priređujući dio glazbenoga programa u njihovim prostorima. Posljednji koncert 38. Varaždinskih baroknih večeri 2008. godine izveo je izraelski Ensambl Nobile u veličanstvenoj dvorani nekadašnje sinagoge u Varaždinu,⁴⁰ koja je tada bila usred obnove i prenamijene u muzejsko-galerijski prostor, što još traje do danas. Godinu dana ranije, novi ravnatelj Varaždinskih baroknih večeri, Davor Bobić u suglasnosti s upravom zagrebačke tvrtke Europlakat inicirao je održavanje izvedbi barokne glazbe u dvorcima Hrvatskoga zagorja. Ideju o kroćenju festivalskih zvukova u povijesne sobe ove barokne baštine u sjeverozapadnoj Hrvatskoj i ujedno promociju umjetničke baštine, „bezrezervno“ su prihvatili tportal i tadašnji Vjesnik. Tako su 2007. i 2008. godine dvije izvede priređene u kasnobarokno-klasicističkome dvorcu u Svetome Križu Začretje, a 2008. godine koncert u klasicističkome dvorcu u Stubičkome Golubovcu. Želja za očuvanjem dvoraca vidi se u imenu tih izvedaba: *Zajednička akcija VBV-a i Europlakata „Sačuvajmo dvorce Hrvatskog zagorja“ uz medijsko pokroviteljstvo T-portala i Vjesnika*. Namjeru da se ovu hvalevrijednu ideju pretvori u „turističku priču interesantnu stranim posjetiteljima“, prema riječima Davora Bobića [2015.], nisu prepoznali ni turistički uredi i lokalne zajednice, niti Ministarstvo turizma.⁴¹ Usprkos tome, poput popratne izložbe *Lepoglavski barok 1972.* godine festival je trideset godina poslije, ponovno jasno izrazio svoj stav o potrebi očuvanja hrvatske likovne baštine.

ZNANSTVENI SKUPOVI I POVJESNOUMJETNIČKE TEME

Graditeljska i likovna baština varaždinskoga kraja, ali i sjeverozapadne Hrvatske bila je i predmetom istraživanja mnogih sudionika znanstvenih skupova i okruglih stolova, održanih u posljednjih četrdeset i pet godina i uključenih u popratni program Varaždinskih baroknih večeri. U iscrpnoj analizi različitih segmenata popratnog programa svih godišta festivala, Eduard Vargović i Vladimir Huzjan ustvrdili su da je dosad samo u Varaždinu u razdoblju od 1978. do 2015. godine održano 23 znanstvenih skupova na kojima je sudjelovalo 199 sudionika.⁴²

⁴⁰ O koncertu: Višnja POŽGAJ, „Festival visokih kriterija: Osvrt na posljednje festivalske koncerte 38. Varaždinskih baroknih večeri“, *Varaždinske vijesti*, 7. listopada 2008., br. 3327, 14.

⁴¹ Više o koncertnim izvedbama vidi u programskim knjižicama: 37. *Varaždinske barokne večeri: Festivalna tradicija 1971. – 2007.*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2007., 54. i 38. *Varaždinske barokne večeri*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2008., nepaginirano. Arhiva VBV-a. Na detaljnijim informacijama o akciji srdačno zahvaljujem ravnatelju festivala, gospodinu Davoru Bobiću (iz e-mail korespondencije s ravnateljem 16. srpnja 2015. godine).

⁴² Na podacima o znanstvenim skupovima autorica Ana Kaniški zahvaljuje g. Eduardu Vargoviću i Vladimiru Huzjanu što su joj za potrebe korekcije podataka u istraživanju, srdačno podijelili nji-

Organizator tih skupova bio je Muzički informativni centar u Zagrebu i nakon 1983. godine Zavod za znanstveni rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Varaždinu. Broj znanstvenih skupova i sudionika se povećava ukoliko im se pridruže znanstveni skupovi i okrugli stolovi održani u Varaždinskim Toplicama i Lepoglavi. Među sudionicima su bili i povjesničari umjetnosti, teoretičari umjetnosti, arhitekti, konzervatori i restauratori, muzeolozi, kustosi i srodni stručnjaci koji su predstavili vlastita istraživanja o povijesti, povijesti umjetnosti, urbanizmu, arhitekturi, vrtnoj i parkovnoj arhitekturi, slikarstvu, kiparstvu, primijenjenoj umjetnosti, zaštiti i obnovi i turističkim aspektima grada Varaždina i okolice te sjeverozapadne Hrvatske. Doprinijeli su u proširenju znanja o umjetničkoj baštini navedenih područja. Izlaganja sudionika nastojalo se obuhvatiti zbornicima ili časopisom *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*. Autorica ovoga rada proučila je popis sudionika dvadeset i tri znanstvenih skupova i teme izlaganja sudionika te ustanovila da su povjesnoumjetničke teme bile prisutne na pet znanstvenih skupova i okruglih stolova. S obzirom na iznimno veliki broj sudionika i na činjenicu da njihova izlaganja nisu u cijelosti bila objavljena tiskanom publikacijom, autorica u nastavku donosi popis skupova, te bilješkama upućuje na objavljena izlaganja i na novinske članke s dodatnim podacima o svim sudionicima.

Osamstogodišnjica prvoga spomena grada Varaždina (1181.) obilježavala se 1981. godine prigodnim popratnim sadržajima 11. Varaždinskih baroknih večeri i sa znanstvenim skupom *800 godina prvog spomena grada Varaždina 1181. – 1981.*, u organizaciji Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti i tadašnje Skupštine općine Varaždin. Uz mnoga druga znanstvena područja našle su se i teme iz povijesti, demografske povijesti, urbanizma, arhitekture i baroknoga razdoblja grada Varaždina.⁴³ Povodom obilježavanja 125. godina HAZU, Zavod za znanstveni rad Varaždin HAZU je 23. studenoga 1991. godine u zgradi kazališta priredio okrugli stol *Barokno graditeljstvo i likovne umjetnosti Varaždina i okolice*. Jedanaest sudionika predstavilo je vlastita istraživanja barokne umjetnosti varaždinskoga kraja; dio je tiskan u broju časopisa *Radovi*.⁴⁴ Nakon obnove orgulja u topličkoj crkvi, 2. listo-

hova istraživanja i rukopis *Vrijednosti i značaj popratnih programa 45. festivalskih godišta Varaždinskih baroknih večeri 1971. – 2015.*, namijenjen tisku u ovome zborniku.

⁴³ Popis objavljenih tema vidi u: *Varaždinski zbornik: zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Varaždinu od 1. do 3. listopada 1981.*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Skupština općine Varaždin, ur. Andre Mohorovičić, Zagreb – Varaždin, 1983.; za povjesnoumjetničke teme vidi radove Mire Ilijanić i Slavka Kapustića, Nade Benić-Hlebec, Ivy Lentić-Kugli, Mirka Androića, Marije Mirković te Sergeja Vrišera.

⁴⁴ Marija KOMES, „Uz 21. Varaždinske barokne večeri: za mir i slobodu Hrvatske – glazbom, *Varaždinske vijesti*, 28. listopada 1991., br. 47, 7. Cjelovite podatke o okruglom stolu vidi u programskoj knjižici: 22. *Varaždinske barokne večeri: Svetkovina europske glazbe 26. IX. – 4. i 10. X. 1991.*, Sekretarijat društvenih djelatnosti općine Varaždin Fond za kulturu općine Varaždin, Programski i organiza-

pada 1994. godine u Starom gradu u Varaždinskim Toplicama održan je skup *O orguljama Antoniusa Roemera*, u organizaciji Turističke zajednice Varaždinske Toplice.⁴⁵ U program 29. Varaždinskih baroknih večeri uključena su događanja uz 600. obljetnicu pisane povijesti Lepoglave, a među njima i otvorenje lepoglavске Galerije Ivana Rangera, izložba *Nebeska roža i človeški kip* te znanstveni skup *Pavlini u Lepoglavi, njihovo djelovanje i doprinos na crkvenom, kulturnom, umjetničkom i pedagoškom području* održan 12. rujna 1999. godine.⁴⁶ Tjedan dana nakon 20. i 21. rujna održan je znanstveni skup *Barok u Varaždinu – jučer, danas, sutra* koji je donio i pregršt povjesnoumjetničkih tema, djelomice objavljenih u časopisu *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*.⁴⁷ Glazbena umjetnost bila je središnja tema 19 od 23 skupova izravno povezanih s festivalom ili u sklopu njegova popratnog programa, stoga pojava nekolicine skupova kojima je glavna tema bila graditeljska i likovna umjetnost, pogotovo iz razdoblja baroka, govori u prilog afirmaciji o potrebi takvih skupova u sklopu festivala i širenju novih saznanja iz područja umjetnosti i umjetničke baštine varaždinskoga kraja i šire.

PROMOCIJA UMJETNIČKE BAŠTINE ZEMALJA PARTNERA

Uvođenjem zemlje partnera Varaždinskih baroknih večeri 2006. godine uvedene su nove mogućnosti promocije umjetničke baštine, a kako glazbene, tako i graditeljske i likovne: hrvatske u zemljama partnera i zemalja partnera u Hrvatskoj. Osim održavanja izvedaba u najznačajnijim spomenicima gradova inozemnih zemalja, promocija se vrši i prikazima njihovih graditeljskih i likovnih dostignuća na naslovnici programskih knjižica i plakata festivala. Poput programskih knjižica, i na plakatima je dugi niz godina dominirao pozitiv Rudolfa Rapoldta. Postupno biva smanjen nakon 2006. godine, a od 2012. godine ostavlja prostor za prikaz remek-djela baštine Varaždina i gradova iz zemalja partnera. Poput pravih partnera, umjetnička baština grada Varaždina na plakatima je rav-

cijiski odbor Varaždinskih baroknih večeri, Varaždin, 1991., nepaginirano. Arhiva VBV-a. Prilozi sudionika tiskani su u: *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 6-7/1994.; vidi radove Andre Mohorovičića, Doris Baričević, Miroslava Klemma, Ljerke Šimunić, Ljerke Perčić te Dragutina Feletara.

⁴⁵ 24. *Varaždinske barokne večeri*: 23. IX. – 9. X. i 30. X. 1993., Poglavarstvo grada Varaždina, Varaždin, 1993., 22., Arhiva VBV-a.

⁴⁶ Vidi katalog izložbe: *Nebeska roža i človeški kip: uz 600-tu obljetnicu dolaska pavlina u Lepoglavu*, Turistička zajednica grada Lepoglave, Lepoglava, 1999. O skupu, sudionicima i temama vidi: P. D., „Lepoglava u hrvatskoj kulturi: obilježavanje 600. obljetnice pisane povijesti Lepoglave“, *Varaždinske vijesti*, 15. listopada 1999., br. 2853, 11.

⁴⁷ O skupu vidi: M[arija] BARIĆ, „Varaždin u ›ogrlici‹ svjetske baštine: Uz znanstveni skup ›Barok u Varaždinu – jučer, danas, sutra‹“, *Varaždinske vijesti*, 22. listopada 1999., br. 2854., 14. Dio izlaganja sa skupa objavljen je u: *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 16-17/2007., vidi radove Andre Mohorovičića, Đurđice Cvitanović te Tonke Pančić Kombol.

nopravno uparena s baštinom zemalja partnera. Kad je festivalu zemlja partner bila Republika Austrija, na plakatu se nad dvama varaždinskim palačama Herzer i Sermage-Prassinsky koje se doimajući nalik kakvom postamentu, izdignuo stup neoklasicističke *Fontane Atene* s grčkom božicom na vrhu koji ističe trg ispred neoklasicističke zgrade Parlamenta u Beču.⁴⁸ Godinu dana poslije kada je zemlja parter bila Ruska Federacija, između istih palača središte plakata resila je Crkva Krista Spasitelja u Moskvi.⁴⁹ Umjesto građevina, na plakatu za 44. Varaždinske barokne večeri prikazane su, ispred gudačkoga glazbala u pozadini, skulpture: velom pokriveno mlado lice avilske svetice preuzeto iz skulpture *Ekstaza sv. Terezije* od proslavljenoga talijanskoga baroknoga kipara Giana Lorenza Berninija između kamenih anđela koji stoje nad ogradom rokoko crkve sv. Florijana u Varaždinu (slika 7.).⁵⁰ Vizualno vrlo sličan način oblikovanja slijedio je plakat za 45. Varaždinske barokne večeri kada je zemlja partner bila Francuska Republika: ispred gudačkoga glazbala jukstapozicionirani su francuski stolci u čijim su naslonima smješteni reljefno lice francuskog kralja Luja XIV. kao kralja Sunca i pozitiv. Naspram plakata prijašnjih godina festivala na kojima su reproducirani pojedinačni spomenik kulture zemalja partnera, na plakatu za festival 2015. godine ukazuje se na cijelu jednu epohu u francuskoj povijesti – na barokno razdoblje u likovnim i glazbenim umjetnostima. Imajući na umu da likovni sadržaj također ovisi i o oblikovatelju plakata ali da konačni sud ipak donose priređivači festivala, upućuje se na stanoviti senzibilitet za hrvatsku umjetnost i za umjetnost zemalja partnera te odabiru ključnih prepoznatljivih remek-djela iz umjetnosti koja će reproducirana na plakatu promatračima prenijeti poruku o kojoj je zemlji partneru riječ, ili manje poznatih remek-djela koji će se tim putem popularizirati.

Uvođenjem zemlje partnera na festival, u muzejsko-galerijske prostore u Varaždinu ušle su i izložbe vezane za likovnu umjetnost tih zemalja. U Galeriji „Zlatni ajngel“ 23. rujna 2011. godine otvorila se izložba *Krakow u umjetničkoj fotografiji*, kojom su izložene fotografije kulturnih i turističkih znamenitosti poljskoga grada i fotografije autora koji su se javili na redoviti natječaj.⁵¹ Iduće je godine je galerija tijekom održavanja festivala otvorila vrata dokumentarnoj izložbi *Gustav*

⁴⁸ Vidi plakat ili naslovnu knjižicu 42. Varaždinskih baroknih večeri. Usp. Carl KUNDMANN, Josef TATENHAYN i Hugo HAERDTL, *Fontana Atena*, 1893.-1902., Parlament, Beč, Austrija.

⁴⁹ Vidi plakat ili naslovnu knjižicu 43. Varaždinskih baroknih večeri. Usp. Crkva Krista Spasitelja, posvećena 1883. godine, Moskva, Rusija.

⁵⁰ Vidi plakat ili naslovnu knjižicu 44. Varaždinskih baroknih večeri. Usp. Gian Lorenzo BERNINI (Napulj, 1598. – Rim, 1680.), *Ekstaza sv. Terezije*, 1647. – oko 1653.; mramor, bronca; kapela u crkvi Santa Maria della Vittoria, Rim, Italija.

⁵¹ Nikola LESKOVAR, „U Varaždinu će nastupiti elita europske klasične glazbe: već su rasprodane ulaznice za otvorenje 41. Varaždinskih baroknih večeri“, *Varaždinske vijesti*, 20. rujna 2011., br. 3481, 21.

Klimt – pionir Moderne, a 2013. godine dokumentarnu foto izložbu o *Sergeju Rahmanjinovu* povodom 140. obljetnice rođenja ruskog glazbenika. Te godine obližnji je Galerijski centar u Varaždinu ugostio izložbu petero suvremenih ruskih umjetnika *Dah Sibira na baroknim večerima*.⁵² Varaždinske barokne večeri neprestano su u svoj popratni program uključivale izložbe koje su se tijekom festivala održavale u Varaždinu. Međutim, 2014. godine prvi je puta u povijesti festivala u program uključena izložba održavana izvan grada Varaždina: *Guercino – svjetlo baroka*, kojom su Muzej za umjetnost i obrt u Zagrebu, Gradska pinakoteka iz Centa, Talijanski institut za kulturu i Talijansko veleposlanstvo u Zagrebu predstavili djela barokista Giovanija Francesca Barbierija.⁵³ Iskorak festivala uključivanju izložaba održavanih izvan varaždinskoga kraja govori o svijesti priređivača festivala o izložbama koje se održavaju u drugim mjestima u Hrvatskoj, a koje se odnose na baštinu zemalja partnera, a čime se, naravno, popularizira njihova umjetnička baština.

⁵² O izložbi *Gustav Klimt – pionir Moderne* vidi: M[arija] B[ARIĆ], „Život i djelo Gustava Klimta izloženi u galeriji Zlatni ajngel: Dokumentarna izložba o umjetniku pioniru moderne“, *Varaždinske vijesti*, 25. rujna 2012., br. 3534., 37. O izložbama o Sergeju Rahmanjinovu i *Dah Sibira na baroknim večerima* vidi: L[eon] Ž[GANEC] B[RAJŠA], „Dani Sibira...: U Galerijskom centru Varaždin“, *Varaždinske vijesti*, 24. rujna 2013., br. 3586, 24.

⁵³ Vidi popratni program: 44. *Varaždinske barokne večeri*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2014., 5. Ulaznica s koncerta 44. VBV-a omogućila je popust pri posjeti izložbe.

Slika 7. Plakat za 44. Varaždinske barokne večeri / 44th Varaždin Baroque Evenings 19. 09. – 30. 09. 2014. Zemlja partner: Talijanska Republika. Arhiva VBVA-a.

ZAKLJUČAK

Varaždinske su barokne večeri tijekom svoga postojanja svojim festivalskim programom promicale graditeljsku i likovnu baštinu grada Varaždina, varaždinskoga kraja, sjeverne Hrvatske, te europskih zemalja. Činile su to neposrednim izvođenjem glazbenoga programa u veličanstvenim prostorima graditeljske baštine i aspektima popratnoga programa koji se odvijao na urbanističkim točkama u gradovima i drugim mjestima održavanja festivala. Međutim, najznačajniji vid promicanja likovne baštine čine različiti načini preuzimanja elemenata umjetničke baštine varaždinskoga kraja – stoljetnoga likovnoga i skulpturalnoga opusa pojedinih umjetnika koji su krasili festivalske plakate, pozivnice i nosače zvuka u izdanju festivala. Brojnim izložbama koje su dio popratnoga programa te izravnim akcijama održavanja izvedbi u dvorcima Hrvatskoga zagorja, festival je, osim promicanja umjetnosti, jasno izrazio i svoj stav o potrebi zaštite i obnovi spomenika kulture. U novije se vrijeme promiče umjetnička baština zemalja partnera. Ističe se da ovakvo promicanje umjetničke baštine svjedoči o senzibilitetu prema umjetnosti koje imaju osobe koje su u četrdeset i pet godišta zaslužne za ostvarenje ovoga jedinstvenoga varaždinskog festivala.

LITERATURA

KNJIGE, ČASOPISI, ZBORNICI, GODIŠNJACI I KATALOZI IZLOŽABA

1. Sanja CVETNIĆ, „Slikarska djela Ivana Krstitelja Ranglera na pjevalištu crkve u Lepoglavi (1735.–1737.)“, *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 30/2006., 141–162.
2. Božena FILIPAN, „Barokna baština Varaždinskih Toplica s osvrtom na zaštitu i revitalizaciju“, *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 8-9/1996., 41–73.
3. Miroslav KLEMM, *Planovi i vedute Varaždina od 14. do 19. stoljeća*, Gradski muzej Varaždin, Varaždin, 1984.
4. *Lepoglavski barok: izložba spomenika kulture: konzervatorsko-restauratorski radovi: Galerija slika Varaždin*, 28. 9. – 12. 10. 1972., Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu, Zagreb, 1972.
5. Jagoda MEDER, *Orgulje u Hrvatskoj*, Globus, Zavod za zaštitu spomenika kulture Republike Hrvatske, Kerschhoffset, Zagreb, 1992.
6. Marija MIRKOVIĆ, „Lepoglava 1: Slikarstvo lepoglavskih pavlina“, *Kaj: časopis za književnost, umjetnost i kulturu*, 6/1979., 1–70.
7. *Nebeska roža i človeški kip: uz 600-tu obljetnicu dolaska pavlina u Lepoglavu*, Turistička zajednica grada Lepoglave, Lepoglava, 1999.
8. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 6-7/1994.
9. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 16-17/2007.

10. Raymond ROJNIK, „Diskografija 40 godina Varaždinskih baroknih večeri i njezin značaj za promicanje i očuvanje hrvatske i europske glazbene baštine“, *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 21/2010., 59–91.
11. Dada RUŽA, „Varaždinske barokne večeri u zamislima i ostvarenjima svojih začetnika“, *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 20/2010., 13–29.
12. Ladislav ŠABAN, „Dva pozitivna 17. stoljeća u Muzeju grada Varaždina“, *Godišnjak Gradskog muzeja Varaždin*, 4/1970., 105–115.
13. *Varaždinski zbornik: zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Varaždinu od 1. do 3. listopada 1981.*, Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, Skupština općine Varaždin, ur. Andre Mohorovičić, Zagreb – Varaždin, 1983.
14. Zdenka WEBER, „Varaždinske barokne večeri – sličnost i razlike sa svečanoštim barokne glazbe u Njemačkoj“, *Radovi Zavoda za znanstven rad Varaždin*, 10-11/1998., 263–269.

NOVINSKI ČLANCI

1. M[arija] BARIĆ, „Varaždin u ›ogrlici‹ svjetske baštine: Uz znanstveni skup ›Barok u Varaždinu – jučer, danas, sutra‹“, *Varaždinske vijesti*, 22. listopada 1999., br. 2854., 14.
2. M[arija] B[ARIĆ], „Život i djelo Gustava Klimta izloženi u galeriji Zlatni ajngel: Dokumentarna izložba o umjetniku pioniru moderne“, *Varaždinske vijesti*, 25. rujna 2012., br. 3534., 37.
3. D[avor] BRĐANOVIĆ, „Koncerti za pamćenje: uz nastupe orguljaša Christopha Bosserta u Varaždinu i Varaždinskim Toplicama“, *Varaždinske vijesti*, 6. listopada 1993., br. 39, 9.
4. Marija KOMES, „Uz 21. Varaždinske barokne večeri: za mir i slobodu Hrvatske – glazbom“, *Varaždinske vijesti*, 28. listopada 1991., br. 47, 7.
5. Erika KRPAN, „Bogata umjetnička žetva: Osvrt na festivalske programe 35. Varaždinskih baroknih večeri“, *Varaždinske vijesti*, 19. listopada 2005., br. 3712, 14.
6. Krunoslav KRULJAC, „Dan koji će se pamtiti“, *Varaždinske vijesti*, 5. listopada 1989., br. 39, 7.
7. Nikola LESKOVAR, „U Varaždinu će nastupiti elita europske klasične glazbe: već su rasprodane ulaznice za otvorenje 41. Varaždinskih baroknih večeri“, *Varaždinske vijesti*, 20. rujna 2011., br. 3481, 21.
8. I. NJEGOVEC, „Četiri desetljeća misništva: Msgr. Alojzije Domislović, dekan, kanonik i lektor Varaždinsko-Čazmanskog kaptola“, *Varaždinske vijesti*, 10. listopada 2001., br. 2961, 8.
9. P. D., „Lepoglava u hrvatskoj kulturi: obilježavanje 600. obljetnice pisane povijesti Lepoglave“, *Varaždinske vijesti*, 15. listopada 1999., br. 2853, 11.
10. Višnja POŽGAJ, „Festival visokih kriterija: Osvrt na posljednje festivalske

- koncerte 38. Varaždinskih baroknih večeri“, *Varaždinske vijesti*, 7. listopada 2008., br. 3327, 14.
11. A[rmin] RIJAVEC, „Novi sjaj starog žarišta“, *Varaždinske vijesti*, 7. listopada 1972., br. 40, 8–9.
 12. Željko SLUNJSKI, „Barokne večeri i proslava obljetnice Gradskog muzeja“, *Varaždinske vijesti*, 2. listopada 1975., br. 39, 8–9.
 13. L[eon] Ž[ANEK] B[RA]ŠA, „Dani Sibira...: U Galerijskom centru Varaždin“, *Varaždinske vijesti*, 24. rujna 2013., br. 3586, 24.

ARHIVA VARAŽDINSKIH BAROKNIH VEČERI:

Plakati i fotografije iz fotografskih albuma

1. Plakati 42., 43., 44. i 45. Varaždinskih baroknih večeri

Diskografija Varaždinskih baroknih večeri:

1. CD *Hopkinson Smith: Barokna lutnja*, Varaždinske barokne večeri, Koncertni ured Varaždin i Aulos, 2007.
2. Gramofonska ploča 2. *međunarodno pijanističko natjecanje Bach – Händel – Scarlatti*, Varaždin, Jugoton LSY 66271., 1987.
3. Gramofonska ploča *G. F. Händel: L’allegro, il penseroso ed il moderato*, Jugoton LSY 61776/7., 1983.
4. Gramofonska ploča *Johann Sebastian Bach, 6 sonata za violinu i čembalo*; Tonko Ninić (violina) i Jurica Murai (čembalo); Jugoton, LSY 61427/8/9., 1978.
5. Gramofonska ploča *Rana hrvatska glazba uz pozitiv u Varaždinu*, Jugoton LSY 68012, 1976.
6. Gramofonska ploča *Varaždinski skladateljski krug s kraja 18. stoljeća*, Jugoton LSY 68049., 1974.

Programske knjižice festivalskih godišta (poredano kronološki):

1. Zdenka WEBER, „Uvod“, 39. *Varaždinske barokne večeri*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2009., nepaginirano.
2. *Varaždinske barokne večeri: 1-3. listopada 1971.*, s. n., Varaždin, 1971.
3. *Varaždinske barokne večeri: 28. 9. - 1. 10. 1972.*, s. n., Varaždin, 1972.
4. *Varaždinske barokne večeri: 23-30. rujna 1973.*, s. n., Varaždin, 1973.
5. Ladislav ŠABAN, „Obnovljeni pozitiv ponovno u Gradskom muzeju“, *Varaždinske barokne večeri: 21.-28. 9. 1975.*, s. l., 1975., nepaginirano.
6. *Varaždinske barokne večeri: 26. 9. - 2-10. 1976.*, s. n., Varaždin, 1976.
7. *Varaždinske barokne večeri: 23. 9. - 6. 10. 1978.*, s. n., Varaždin, 1978.
8. *Varaždinske barokne večeri: 22. 9. - 6. 10. 1979.*, s. n., Varaždin, 1979.

9. Miroslav KLEMM, „Planovi i vedute Varaždina od 14. do 19. stoljeća“, *Četrnaeste Varaždinske barokne večeri*: 22. 9. – 3. 10. 1984., Samoupravna interesna zajednica u oblasti kulture općine Varaždin, Varaždin, 1984., 9.
10. *Šesnaeste Varaždinske barokne večeri*: 4. – 12. X. 1986., Samoupravna interesna zajednica kulture općine Varaždin, Varaždin, 1986.
11. *Devetnaeste Varaždinske barokne večeri*: 29. IX. – 4. X. 1989., Samoupravna interesna zajednica kulture općine Varaždin, Varaždin, 1989.
12. *22. Varaždinske barokne večeri: Svetkovina europske glazbe* 26. IX. – 4. i 10. X. 1991., Sekretarijat društvenih djelatnosti općine Varaždin Fond za kulturu općine Varaždin, Programski i organizacijski odbor Varaždinskih baroknih večeri, Varaždin, 1991.
13. *24. Varaždinske barokne večeri*: 23. IX. – 9. X. i 30. X. 1993., Poglavarstvo grada Varaždina, Varaždin, 1993.
14. *25. Varaždinske barokne večeri* 22. IX. – 8. X. 1995., Festival Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 1995.
15. Vladimir KRANJČEVIĆ, „Trideset godina Varaždinskih baroknih večeri“, *31. Varaždinske barokne večeri* 21. IX. – 7. X. 2001., Festival Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2001., 3.
16. *34. Varaždinske barokne večeri 17. rujna – 3. listopada 2004.*, Festival Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2004.
17. *36. Varaždinske barokne večeri 22. rujna – 8. listopada 2006.*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2006.
18. *37. Varaždinske barokne večeri: Festivalna tradicija 1971. – 2007. godine*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2007.
19. *38. Varaždinske barokne večeri*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2008.
20. *40. Varaždinske barokne večeri*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2010.
21. *42. Varaždinske barokne večeri*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2012.
22. *44. Varaždinske barokne večeri*, Varaždinske barokne večeri, Varaždin, 2014.

MUZEJSKA GRAĐA:

1. Sigismund Kopp, *Varaždin s juga*, 1732.; akvarel na papiru; 25x36,5 cm; Album Bratovštine Blažene Djevice Marije, GMV KPO 3343, Gradski muzej Varaždin.
2. *Plan der Königl. Friestadt Warasdin*, Varaždin, 1780.; akvarel, papir, 44,2x63,5 cm; GMV KPO 178, Gradski muzej Varaždin.

KNJIŽNJIČNA GRAĐA:

1. Pozivnica za 2. Varaždinske barokne večeri 1972. godine. Zavičajna zbirka Knjižnice i čitaonice „Metel Ožegović“ u Varaždinu.

SAŽETAK

ULOGA VARAŽDINSKIH BAROKNIH VEČERI U PROMOCIJI GRADITELJSKE I LIKOVNE BAŠTINE U HRVATSKOJ I ŠIRE TE NJEZINOJ OBNOVI

Neprekinutih četrdeset i pet godišta održavanja glazbeno-scenskoga festivala Varaždinskih baroknih večeri izražava htjenje njegovih osnivača za poticanjem, održavanjem i širenjem glazbene umjetnosti publici u Varaždinu, varaždinskome kraju, sjevernoj Hrvatskoj, Europi i svijetu. Glazbenim i popratnim programima publici su približavale varaždinsku povijest, glazbenu umjetnost, graditeljsku i likovnu umjetnost, te prirodna i turistička bogatstva varaždinskoga kraja. Promicale su i umjetnost sjeverne Hrvatske i europskih zemalja u trenu kada je festival izvedbenim prostorima i nebrojenim suradnicima, dobrim glasom i vrhunskim ugledom prerastao svoje lokalno ishodište i zakoračio prema statusu međunarodno prepoznatoga festivala. Činile su to neposrednim izvođenjem glazbenoga programa u veličanstvenim prostorima graditeljske baštine i aspektima popratnoga programa koji se odvijao na urbanističkim točkama u gradovima i mjestima održavanja festivala. Međutim, najznačajniji vid promicanja baštine je preuzimanje elemenata umjetničke baštine varaždinskoga kraja koji su krasili festivalske plakate, pozivnice i nosače zvuka. Umjetnost je bila predmetom istraživanja i mnogih sudionika znanstvenih skupova i stolova, kao dijela popratnoga programa. Brojnim izložbama koje su dio tog programa i izravnim akcijama održavanja izvedbi u dvorcima Hrvatskoga zagorja, festival je osim promicanja umjetnosti, izrazio i svoj stav o potrebi zaštite i obnovi spomenika kulture. U novije se vrijeme promiče i umjetnička baština zemalja partnera. Ovakvo promicanje umjetničke baštine izražava i senzibilitet prema umjetnosti koje imaju osobe koje su u svih četrdeset i pet godišta zaslužne za ostvarenje jedinstvenoga varaždinskog festivala.

Ključne riječi: Varaždinske barokne večeri; festival; Varaždin; graditeljska i likovna baština; pozitiv Rudolfa Rapoltda; vedute; Ivan Krstitelj Ranger; Wolfgang Julius Braun; dvorci Hrvatskog zagorja; orgulje Antoniusa Roemera; zemlja partner.

SUMMARY

THE ROLE OF VARAŽDIN BAROQUE EVENINGS IN THE PROMOTION OF ARCHITECTURAL AND ARTISTIC HERITAGE OF CROATIA AND BEYOND, AND ITS RESTORATION

The forty five years of continuous tradition of the Varaždin Baroque Evenings music and performance festival is an expression of the desire of its founders to support and promote music to the audiences in Varaždin, its immediate surroundings and the north

of Croatia, as well as in Europe and the world. Musical performances and the accompanying programmes introduced the audience to the history of Varaždin, its musical, architectural and artistic heritage, as well as the beauty of its nature and tourist destinations. When the festival, with its beautiful performance spaces, countless associates and an excellent reputation, started growing out of its local framework and gaining international recognition, it started to contribute to the promotion of art not only in the north of Croatia, but also on a wider European level as well. This was achieved by using the urban locations and the magnificent architectural heritage of the region as concert venues. Even more importantly, the artwork on the posters, invitations and records published by the festival also featured the cultural heritage of the region, which was the subject of research of the many participants of conferences and symposiums that were part of the festival's accompanying programme. Also part of the accompanying programme were the numerous exhibitions which, just like the performances that took place in the castles of Hrvatsko zagorje, testified to the organizers' attitude towards the preservation and renovation of national heritage sites. More recently, in addition to promoting the arts in Croatia, the festival has also been promoting the heritage of partner countries. This dedication to the promotion of artistic heritage is an expression of the sensibilities of those who have been the moving force behind the Varaždin Baroque Evenings in the past forty five years.

Key Words: Varaždin Baroque Evenings; festival; Varaždin; architectural and artistic heritage; Rudolf Rapoldt's positive organ; Ivan Krstitelj Ranger; Wolfgang Julius Braun; castels of Hrvatsko zagorje; Antonius Roemer's organ.